

«Els homes
tenim alguna
cosa a dintre
que ens porta
a buscar més
enllà»

**P. Josep Massot Muntaner, director de
Publicacions de l'Abadia de Montserrat**



El P. Massot celebrarà el 2022 seixanta anys del seu ingrés a Montserrat.

El P. Josep Massot Muntaner (Palma, 1941) és un home polifacètic: assagista, conferenciant, director de diferents publicacions, editor, escriptor, filòleg, historiador, humanista, monjo, prevere... Ha estat —i és— una de les peces clau de la intel·lectualitat catalana dels darrers cinquanta anys. Són molts els temes que ha estudiat, els llibres que ha escrit i les iniciatives que ha impulsat. Saviesa, modèstia i generositat són tres qualitats que escauen a la seva personalitat. Enguany celebra tres aniversaris rodons: a l'octubre, els cinquanta anys de l'ordenació presbiteral; també l'inici de la direcció de Publicacions de l'Abadia de Montserrat i, al novembre, el seu vuitantè aniversari. A més, l'any vinent, en farà seixanta que ingressà al monestir de Montserrat.

Aprengué a llegir amb les rondalles mallorquines de Mn. Alcover...

A l'escola em van ensenyar a llegir en castellà, com a tothom, però no en català. En vaig aprendre jo sol, a casa meva, on hi havia molts llibres en català entre els quals, evidentment, les rondalles. Tant el meu germà com jo en vam aprendre pel nostre

«Mallorca ha passat de ser una societat rural i molt tancada a ser una illa de monocultiu turístic»

compte, amb les rondalles i, també, amb altres llibres, com ara alguns de Verdager. Des de menut he llegit molt. Vaig tenir la sort que a casa hi havia una biblioteca molt important pel fet que era una acumulació de biblioteques de diversos familiars.

Coneixem moltes coses de la seva biografia, però poques de la seva infantesa i joventut...

Sortirà un llibret d'una col·lecció que es diu *Mallorquins en diàleg* i allà explico moltes coses d'aquella època. Eren uns anys molt grisos. Vaig néixer el 41. Vaig agafar els anys del racionament, de l'estraperlo... A Mallorca no es passava gana, com en altres llocs, però de tota manera a molts tampoc no ens sobrava res, fins que, en la dècada dels cinquanta, va començar a venir el turisme. Ho recordo perfectament. Aquest fenomen ho va anar canviant tot, fins a convertir-se en una allau incontrolable.

Vostè és net de Josep Massot i Planes. Era funcionari de Correus, músic, compositor, recopilador de música tradicional i folklorista.

No el vaig conèixer, però en vaig

sentir a parlar molt a casa meva. Va morir quan jo tenia un any i mig; no en tinc cap record, però sí que la seva influència em va marcar, sobretot a partir del primer any que estudiava a la universitat. Va ser quan va sortir el projecte d'editar un volum del que havia recollit l'avi. Hi vaig treballar molt, però per raons econòmiques, en un primer moment, no va sortir. Al final, Maria del Mar Bonet me'l va demanar per fer un disc. Ella mateixa va recomanar a la Caixa Balears de Mallorca que el publicuessin i llavors va ser quan va sortir el *Cançoner musical de Mallorca*.

Quines altres persones l'influïren en la seva infantesa i joventut?

Vaig poder conèixer moltíssima gent. Sobretot en els anys de batxillerat i en el de preuniversitari, quan assistia a unes reunions, més o menys informals, a casa meva i, més sovint, a casa dels oncles del meu pare o del poeta Guillem Colom, molt amic de la família. Això va permetre que, des de petit, pogués conèixer moltes persones del món cultural, sobretot escriptors: el P. Miquel Batllori, Francesc de Borja Moll, Miquel Gayà, Llorenç Moyà, Jaume Vidal Alcover, Josep M. Llompart, M. Antònia Salvà, Manuel Sanchis Guarnier, que aleshores treballava a Mallorca en la redacció del Diccionari Català-Valencià-Balear...

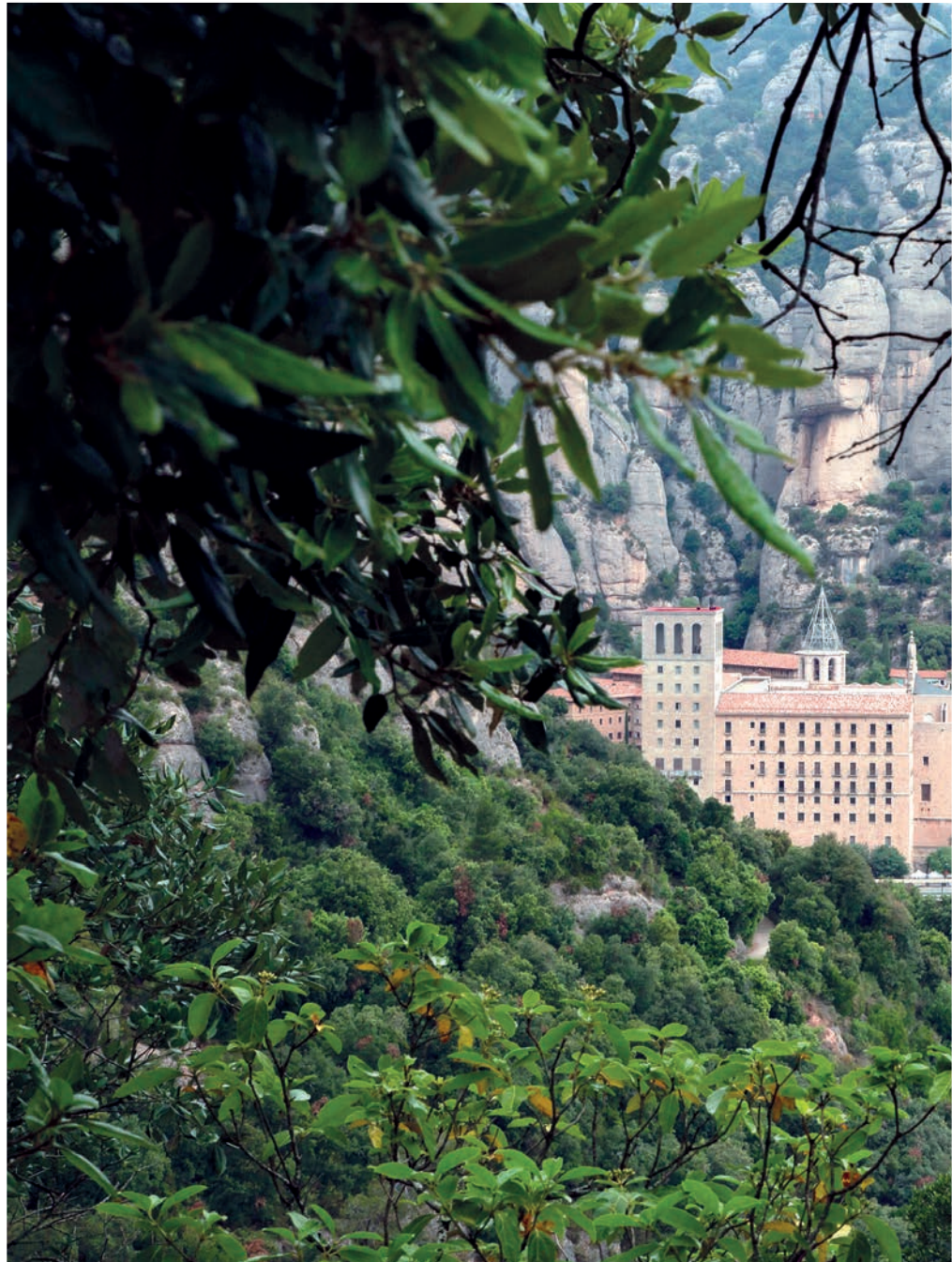
Què en queda de l'illa de la calma de Santiago Rusiñol?

Mallorca ha passat de ser una societat rural i molt tancada a ser, pràcticament, una illa de monocultiu turístic. Un canvi molt radical.

Les Balears sorprenen per la gran quantitat de creadors que alberguen en diferents camps: cineastes, escriptors, pintors...

Hi ha molta creativitat. I hi ha llocs on abunda de manera especial, per exemple a Felanitx, que, en principi, és un poble com un altre, però que presenta una quantitat immensa d'escriptors, d'editors... És un fet molt curiós. Manacor, també, tot i que és més gran.

Cursà els estudis de Filologia romànica a la Universitat de



«La decisió de fer-se monjo i de cercar Déu de debò encara omple qui la pren seriosament»

Barcelona i el 1962 entrà a l'orde benedictí del monestir de Montserrat. Com anà tot plegat?

La primera vegada que vaig venir a Montserrat va ser amb amics del meu pare. Hi vaig tornar, sovint amb alguns companys del Col·legi Major. Va venir un moment que em va venir la idea d'entrar-hi. Vaig llegir la Regla de sant Benet. Em va semblar que m'hi trobaria bé. Em van dir que sí. En entrar al noviciat, tenia vint anys. En vaig complir vint-i-un al cap de poc temps. I encara hi soc.

L'ampliació dels seus estudis a Alemanya devia ser una obertura ben desitjable.

El primer any que era a Montserrat vaig acabar el darrer curs a la



Foto: Montserrat, una muntanya que sempre produeix una certa impressió.

universitat. Després vaig començar a fer els estudis eclesiàstics d'aquí. Entremig hi havia el costum que alguns monjos anessin a fora per aprendre idiomes i conèixer món. I el 1966 vaig anar al monestir de Münsterschwarzach, a Francònia. El 1970 hi vaig tornar. Aquest cop, al monestir de Sankt Bonifaz, a Munic, on vaig estudiar durant un semestre. Al cap d'un parell d'anys vaig anar una setmana a Tübingen, on vaig treballar una setmana a la biblioteca de la universitat, com vaig fer, igualment, a Basilea i a Estrasburg.

Què li diria a un jove que es plantegés entrar en un orde religiós?

El món ha canviat molt. Tot

és molt diferent d'abans. Veníem d'una època en què, de petit, ja vivies el fet religiós. Era la cosa normal. A partir d'un cert moment hi ha hagut un moviment de secularització immens, amb canvis profunds, però continuo creient que la vida religiosa té un sentit i la decisió de fer-se monjo i de cercar Déu de debò, segons demana la Regla de sant Benet, encara omple el qui se la pren seriosament.

Tot i que la pràctica religiosa ha disminuït en aquests darrers anys, els milers de persones que cada any pugen a Montserrat expressen que la inquietud espiritual de la societat roman ben viva?

Tota la vida ha estat igual. Els homes tenim alguna cosa a dintre que ens porta a buscar més enllà. I això és igual ara que abans.

Vostè ha dit que Montserrat és un lloc diferent, singular, únic...

Fonamentalment és una muntanya especial. A les persones que la veuen per primera vegada els fa una certa impressió. Ho vaig experimentar jo mateix i ho he vist experimentar a moltes altres persones. D'aquesta dimensió especial, ja en tenim documentació escrita de viatgers que venien a Montserrat els segles XV i XVI. En aquell temps les ermites que hi havia eren plenes i també els feien molta impressió.

«En la vida podries fer cinquanta mil coses, però t'has de decidir per una o per unes poques», deia als seus companys de classe en la seva joventut...

Moltes coses van venint sense comptar-hi. Depenen de les circumstàncies de cada moment. El tema de la cançó popular va venir perquè el primer any d'universitat vaig començar a ajudar el meu pare a tirar endavant el llibre de l'avi. En aquell moment, de tota manera, no podia saber que acabaria treballant molts anys sobre l'arxiu de l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya, que la família Patxot havia cedit a Montserrat. Per un altre costat, els estudis universitaris de Filologia romànica em van portar a aprofundir en temes

«Montserrat és, fonamentalment, una muntanya especial»

«Jo soc un monjo. Mai no he deixat de ser-ho i per això mateix he procurat fer el que calia»

«Encara que pensis diferent d'un altre, no cal que t'hi barallis, cal buscar punts comuns»

de llengua, literatura i història, la qual cosa em va permetre treballar en temes connexos però independents... També, en ser monjo, em vaig posar en contacte amb tot un món diferent: vaig haver d'estudiar història del monaquisme, de Montserrat... I així he acabat fent un treball sobre els monjos a Austràlia...

El tema de la Guerra Civil, amb especial mirada a Mallorca, és un altre dels que més ha tractat.

Una de les coses que més havia estudiat en la carrera era el francès. Abans d'entrar a Montserrat, el pare Cassià M. Just, el meu mestre de novicis, em va preguntar què pensava de la visió sobre la guerra civil a Mallorca que donava Georges Bernanos al seu llibre *Les Grands Cimètieres sous la lune*. Li vaig haver de dir que no el coneixia directament perquè en aquells moments era un llibre prohibit pel règim franquista. Aviat, però, el vaig poder llegir a la rica biblioteca de Montserrat i des d'aquell moment vaig voler saber què hi havia de veritat i què hi havia d'exageració en aquell volum. Tot plegat em va interessar molt. He escrit molts llibres sobre el tema.

És fàcil combinar el dia a dia com a monjo amb les moltes tasques que duu a terme?

N'hi ha que es pensen que tenim moltes hores lliures... i no és així. La veritat és que aquest tema no m'ha portat mai cap problema. Jo soc un monjo. Mai no he deixat de ser-ho i per això mateix he procurat fer el que calia. De les tasques assignades, l'editorial n'és una de prioritària. Amb això vull dir que he fet el que he pogut i el que em corresponia de fer. He aprofitat sempre molt el temps. Amb un mes de vacances a l'editorial, feia un llibre a base de treballar molt. He treballat totes les hores possibles i no possibles, he passat moltes nits dormint poc... Continuo aprofitant tots els minuts de què dispenso, per bé que, per raons de salut, he hagut de reduir el nombre d'hores de treball: he passat de les setze/divuit a les deu/dotze d'ara.

El 2012 fou guardonat amb el



Premi d'honor de les Lletres Catalanes. Aquell dia féreu un discurs en una part del qual transmetéreu preocupació per l'avenir de la cultura i la llengua. Avui diríeu el mateix?

Sempre he estat optimista en el sentit que vam començar de zero i hem aconseguit moltes coses. Ara bé, si ho mires des d'un altre costat, hem tingut unes possibilitats que no hem volgut, no hem pogut... desplegar del tot, o no ens han permès de fer-ho. La situació actual, si la compares amb el segle XIX i començament del XX, és molt millor: mai no hi havia hagut tanta gent que estudiés, escrivís i treballés en català. Tot això és molt positiu. Al costat d'això, però, hi ha uns inconvenients gravíssims, que són que no tenim els instruments que hauríem de tenir. No ens els volen donar perquè l'Estatut que es va fer, en lloc d'ampliar-lo, el van retallar, i a partir d'aquí la cosa ha anat cada vegada a pitjor. No obs-

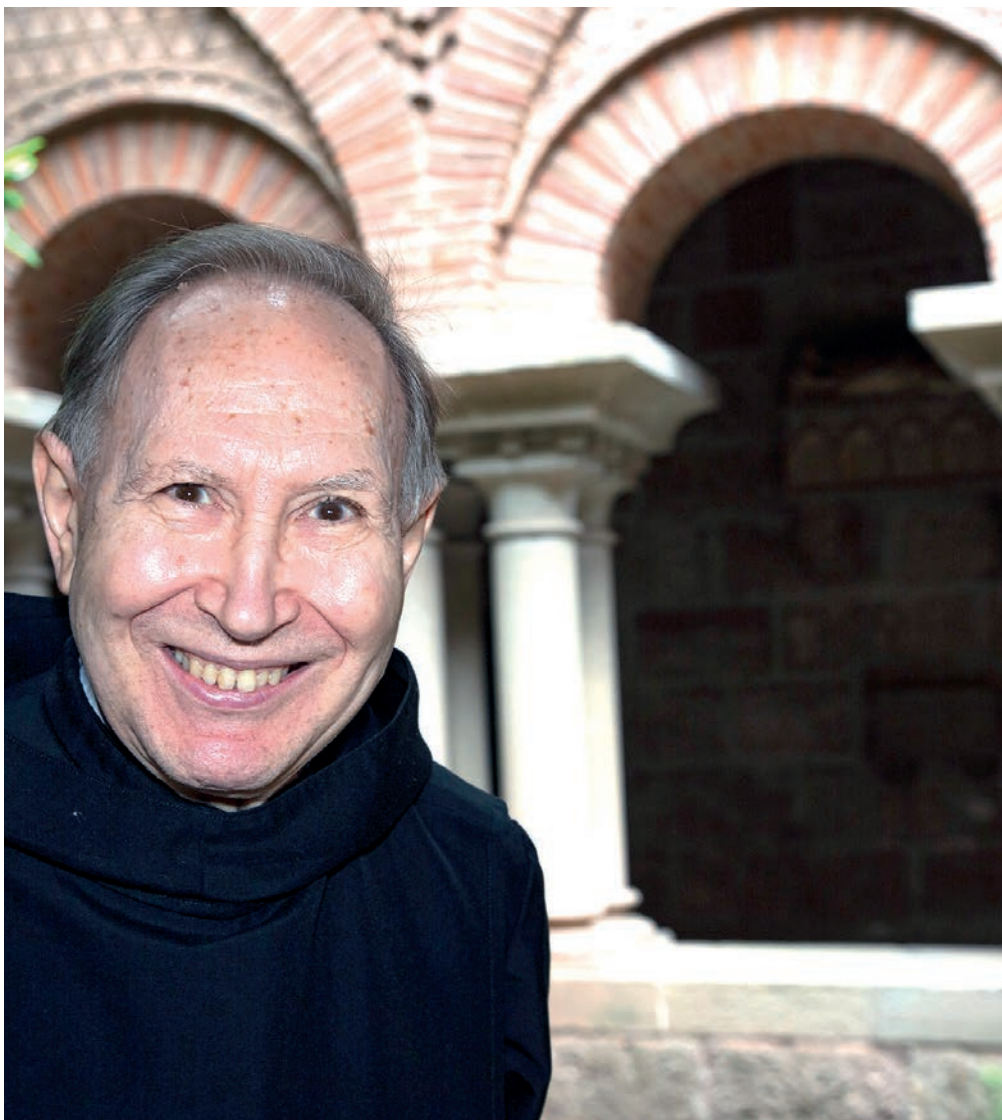


Foto: El director de Publicacions de l'Abadia de Montserrat és una de les peces clau de la intel·lectualitat catalana dels darrers cinquanta anys.

tant això, no hem de ser alarmistes. Encara tenim molta força i tot els esforços i treballs fets han de servir per a alguna cosa i per tirar-ho endavant.

Què es podria fer per aconseguir més connexions entre els diferents països de parla catalana?

És molt complicat perquè al darrere hi ha temes polítics. Quan em van fer Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, a Mallorca, hi havia en Bauzá. Era el pitjor moment de tots per a la cultura catalana. Ara la cosa és diferent. Tot plegat depèn molt dels que manen en cada lloc. A vegades no és tant qüestió de partits com de persones. N'hi ha que tenen una capacitat d'entesa molt més gran que no pas d'altres. Encara que pensis diferent d'un altre, no cal que t'hi barallis, cal buscar punts comuns i mirar de tirar-los endavant.

Com viu el fenomen de les noves tecnologies i de les xarxes socials?

Molt bé! El món funciona com funciona. En aquests moments, si no ets a les xarxes socials no existeixes i si no fas servir tot el dia internet no t'assabentes de res. Has d'anar seguint el ritme de les coses...

Com veu el procés polític català aquests últims deu anys?

Amb esperança i molta preocupació...

Tant de bo que aquesta pandèmia...

...s'acabi d'una vegada.

Què li ha ensenyat la vida?

Que és molt complicada. Viure és molt complicat, però també molt bonic.

«Crec que el que vindrà després de la mort serà molt diferent del que he llegit i escrit. Per tant, el que sento és molta curiositat», deia el P. Hilari Raguer en una entrevista que li feu Carme Munté en aquest mateix setmanari l'any 2018. Hi pensa, vostè, en la mort?

Tots hem de morir. Per tant, sí que hi penso. Heidegger deia que «l'home és un ésser per a la mort». Per sort, però, no sabem el dia que ens passarà.

Mn. Josep M. Ballarín afirmava: «De tot el que he llegit, quan arribes a la maduresa, només et quedes amb tres o quatre autors.» Quins serien en el seu cas?

N'hi ha que són indispensables. La Bíblia, per a nosaltres, n'és un. Dels temes que tracto, n'hi ha tants, que em seria impossible dir-ho. Verdguer sol ja és una enciclopèdia. Costa i Llobera, Joan Alcover, Joan Maragall... Ramon Llull, que és una selva. Afortunadament n'hi ha tants. Tenim una cultura molt rica: de Llull a *Tirant lo blanc*; amb poesia, Ausiàs March... M'interessen moltes coses, tant d'aquí com d'altres països, però no ho pots fer tot, no hi arribes.

I si li demanéssim per un llibre seu?

Església i societat a la Catalunya contemporània, publicat el 2003 a la Biblioteca Abat Oliba. Hi surten molt temes. Casualment és el llibre més extens que he publicat mai.